

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S. Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. II. Partitio doctrinæ circa corpus hominis, in Medicinam, Cosmeticam, Athleticam, & voluptariam. Partitio Medicinæ in officia tria; vid. in conservationem sanitatis, curationem morborum, & ...

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

Nam ad unū fere modum omnes ridemus, & ploramus, & erubescimus, & frontem contrahimus; & sic (ut plurimum) de moribus subtilioribus. Si qui autem hic *Chironautia* meminit, sciat, rem esse profluum vanam; & in huiusmodi sermonibus, quos tractamus, nec dignam quidam quæ nominetur. Quod vero ad *somniorum naturalium interpretationem* attinet; Res est quorundam laboribus pertractata, sed plurimis ineptis scædens. Illud tantum in præsentia innotuit, Basim illam huic rei, quæ maxime est solida, non lubsterni. Ea huiusmodi est; ubi idem sit ab interna causa, quod fieri quoque; solum ab externa, actus ille externus transit in somnium. Similis est stomachi oppressio, ex crasso vapore, atque incubitu ponderis externi; Itaque qui incubo laborant, pōdus sibi super imponi, magno cum apparatu circumstantiarū, somniant. Similis viscerū pensilitas, ex fluctuum agitatione in mari, & ex flatu circa præcordia collecto; Itaque Hypochondriaci sæpius Navigationes & Agitationes super aquas somniant. Sunt & innumera id genus.

Posterior pars *doctrinae fœderis*, [quam *impressionem* nominavimus] in Artem nondum redacta est, sed obiter tantum, & carptim, inter alios tractatus, aliquando intervenit. Illa eandem Antistrophem cum priori habet. Quippe duo considerat: Aut quomodo & quousque humores & temperamentum corporis immutentur animam, in eamque agant? Aut rursus, quomodo & quousque, anima passiones, vel apprehensiones, immutent corpus, & in illud agant? Horum prius in re medica inietum tractari videmus; at id ipsum se miris modis religionibus inseruit. Pharmaca enim præscribunt Medici, quæ morbum animæ persanandis inserviant, ut in curationibus mania, & melancholia; quin etiam medicinas porrigunt, ad animum exhilarandum, ad cor muniendum, atque inde fortitudinem augendam, ad ingenium acuendum, ad memoriam roborandam, & similia. Ad dietam, & delectum ciborum & potuū, & abluiones, & aliæ circa corpus observantia, in secta Pythagoræorum & in Hæresi Manichæorum, & in Lege Mahometi, omnem modum superant. Ordinationes quoque Legis Cæremonialis, Sanguinis & Adipis eum prohibentes, ac animalia munda ab immundis distinguentes, [quatenus ad cibi usum] & plurimæ sunt, & præcisa. Imo Christiana fides ipsa [quamvis à Cæremoniariū nube libera & serena] usum tamen retinet jejuniorum, abstinentiarum, & aliarum, quæ ad corporis macerationem & humiliationem spectant, tanquam rerum non mere ritualium, sed etiam fructuosarum. Arqui radix omnium huiusmodi præceptionum, præter ipsam cæremoniam, & exercitium obedientia, in hac re consistit, de qua loquimur: Nimirum quod anima compatiatur corpori. Si quis autem iudicio infirmior existimet, illas Corporis in Animam Impressiones, aut Immortalitatem Animæ in dubium revocare, aut Imperio Animæ in Corpus derogare; levi Dubitationi leve Responsū suffecerit. Exemplum petat, vel ab Infante in Utero Matris; qui simul cum Matris Affectibus compatiatur, & tamē e corpore matris suo tempore excluditur; vel à Monarchis, qui licet potentes, à serorum impetu quandoque fluctuant, salva interim Majestate sua Regia.

Jam quod ad partem reciprocam, (de anima & affectibus ejus in corpus agentibus) illa quoque in

medicina locum invenit, Nemo enim Medicus est paulo prudentior, quin *accidentia animi*, ut rem maximi ad sanationes suas momenti, quæque omnia alia remedia plurimum vel adjuvet, vel impediatur, consideret & tractet. At aliud quippiam, quod huic pertinet, parce admodum, nec pro rei vel subtilitate, vel utilitate, inquisitum est; quatenus scilicet (missis affectibus) *ipsa imaginatio animæ, vel cogitatio perquam fixa, & veluti in sidem quandam exaltata, valeat ad immutandum corpus imaginantis*: Quamvis enim vim habeat ad nocendum manifestam, haud tamen inde sequitur, partem potentia præditum esse ad subveniendum. Non magis hercle, quam si quis concluderet, quoniam reperitur aliquis aer ita pestilens, ut subito interimat; debere quoque esse aliquem aerem ita salubrem, ut Decumbentē subito restituat. Atque hæc inquisitio nobilis profecto esset usus; verum (ut ait Socrates) *Natatore Delo* indiget, quia mergitur in profundo, Rursus inter has doctrinas de *fœdere*, sive consensibus animæ & corporis, non alia fuerit magis necessaria, quæ illa dispositio de *sedibus propriis & domiciliis*, quæ singulæ anima facultates habent in corpore ejusque organa. Quod genus *Scientia* qui lecta fuerint, non desunt, sed quæ habentur in plerisque, aut controversa sunt, aut leviter inquisita; ut majori diligentia & acumine opus sit. Nam sententia introducta à Platone; quæ *intellectus in cerebro*, tanquam in arce collocatus est, *animositas* (quam ille latissime peritæ acundiam vocavit, cum *amori* & *superbia* sit proptior) in corde, *concupiscentia* autem & *sensualitas* in jecinore; neque prorsus contemnenda est, neque cupide recipienda. Rursus nec collatio facultatum illarum *intellectuallium* (*Phantasia, Ratio, Memoria*) secundum *ventriculos cerebri*, erroris expers est. Atque *Doctrinam de Natura hominis indivisa*, ac etiam de *fœdere Animi & corporis*, explicavimus.

CAP. II.

Partitio doctrinæ circa corpus hominis in medicinam; Cosmeticam, Athleticam, & voluptariam. Partitio medicinae in officinaria, vid. in Conservationem Sanitatis, Curationem Morborum, & Prolongationem Vitæ. Quodq; Pars postrema de Prolongatione Vitæ disjungi debet à duabus reliquis.

Doctrina circa corpus hominis eandem recipit divisionem, quam *bona corporis* ipsius, quibus inservit: *bona corporis humani* quatuor sunt: *Sanitas, forma* sive *pulchritudo, vires, voluptas*. Toridem igitur *Scientia*: *Medicina, Cosmética, Athletica, & Voluptaria*, quam Tacitus appellat *Eruditionum luxum*.

Medicina ars in primis nobilis, & ex generosissima profapia, secundum Poetas. Illi enim introduxerunt Apollinem primum Medicinæ Deum; cui filium dederunt Esculapium, Deum itidem, & Medicinæ Professore; Quippe cum Sol in Naturalibus sit vitæ author, & fons, Medicus ejusdem conservator, & tanquam scaturigo altera. At deo longe illustrius accedit Medicinæ, ex operibus Servatoris, qui & animæ & corporis Medicus fuit: Et sic animam, doctrinæ suæ cælestis, ita corpus, miraculorum suorum, objectum veluti proprium constituit. Nusquam enim legimus, miraculū ali-quod ab eo patracum circa honores, aut pecunias, (præter unicum, quo tributum redderetur Cæsari) sed tantum circa corpus humanum, aut conservandum, aut sustentandum, aut persanandum.

Subjectum

Subiectum istud *Medicina* (corpus nimirum *humanum*) ex omnibus, quæ Natura procreavit, maxime est capax remedii; sed vicissim illud remedium maxime est obnoxium errori. Eadem namque subiecti subtilitas & varietas, ut magnam medendi facultatem præbet, sic magnam etiam aberrandi facilitatem. Quo circa quemadmodum *Arts* ista (præsertim quo nunc habetur modo) inter præcipue conjecturales; ita inquisitio ejus reponenda est inter summe arduas, & accuratas. Neque propterea cū *Paracelso* & *Alchymistis* ira desipimus, ut putemus, inveniri in corpore humano, quæ singulis Universitatis *Rerum Speciebus* (*Stellis*, *Mineralibus*, & aliis) respondeant, sicut illi fabulatur, leviter & crassa *Minerva* traducens *Emblema* illud *Veterum* (quod homo esset *Microcosmus*, sive *Epitome* totius *Mundi*) ad hoc commentum suam. Verum nihilominus huc res redit, ut (quod occepimus dicere) non inveniatur inter corpora naturalia aliquid tam multipliciter compositum, quam *humanum*. Videmus enim, herbas & plantas ex terra & aqua nuttiri; animalia ex herbis & fructibus; hominem vero ex carnibus ipsorum animalium, (quadrupedum, avium, piscium) etiam ex herbis, granis, fructibus, succis & liquoribus variis, non sine multiplici commixtione, conditura, & præparatione horum corporum, priusquam homini sint in cibum. Adde quod animalibus vivendi modus simplicior, affectusque, qui in corpus agant, pauciores, & ad unum fere modum operante; ubi homo, locis habitationum, exercitationibus, affectibus, somno & vigiliis, vices prope infinitas variarum mutationum subit. Usque adeo verum est, unam, inter res cæteras, corporis *humani* massam, maxime fermentatam, & ex plurimis coagmentatam esse. At *anima* contra substantiarum eit simplicissima, ut non male cecinerit ille:

— *Purumq; reliquit.*

Aethereum sensum, atq; Aurai simplicis ignem.

Unde minime est mirandum, *Animam* sic collocatam, requiem non invenire, juxta axioma illud, *Motum verum extra locum esse rapidum, placidum in loco*. Verum ut ad rem redeamus; *Varia* ista & subtilis *corporis humani* compositio & fabrica efficit, ut sit instar organi musici operosi & exquisiti, quod harmonia sua facile excidit. Quare apud *Poetas*, summa ratione, *Musica* cum *Medicina* in *Apolline* conjungitur, quia similis fere sit utriusque artis *Genius*; atque in eo consistat plane *Medici* officium, ut sciat *humani corporis* *Lyram* ita tendere & pulsare, ut reddatur concentus minime discors, & insuavis. Ergo demum ista subiecti inconstantia & varietas, artem reddidit magis conjecturalem; *Ars* autem tam conjecturalis cum sit, locum ampliorem dedit non solum errori, verum etiam imposturæ. Siquidem omnes aliæ propemodum artes, & scientiæ, virtute sua & functione, non successu aut opere judicantur. *Advocatum* ipsa agendi & dicendi facultas, non exitus causæ, commendat; *Gubernator* navis, clavitenendi peritia, non expeditionis fortuna, se probat. At *Medicus*, & forsasse *Politicus*, vix habet a seones aliquas proprias, quibus Specimen *Artis* & *Virtutis* suæ liquido exhibeant; sed ab *Evento* præcipue *Honorem* aut *Dedecus* reportant, iniquissimo propterea iudicio. Quotus enim quisque novit, ægroto mortuo, aut restituito, item *Rep. itante*, vel labante, utram sit

res casus, an consilii? Fit itaque sæpissime, ut impostor palmam, virtus censuram referat. Quin ea est hominum infirmitas, & credulitas, ut saepenumero *Agyrtam*, aut *Sagam*, docto *Medico* præponant. Quare *Poeta* oculati plane & perspicaces fuisse videntur, cum *Æsculapio* *Circem* *Sororem* dederunt, utrumque è *Sole* prognatum; sicut habetur in versibus, de *Æsculapio* *Phæbigena*,

Ille repertorem Medicina talis, & Artu,

Fulmine Phæbigenam Stygias detrusit ad undas.

Et similiter de *Circe*, *Solis* filia;

Deves inaccessis ubi Solis filia lucis

Uris odoratam nocturna in lumina cedrum.

Omnibus enim *Temporibus*, fama & opinione vulgi, *Sagæ*, & *Anicula*, & *Impostores*, *Medicorum* quodammodo rivales fuere; & de curationum celebritate cum iisdem fere certarunt. Ex hoc die lodes quid sequitur? Nempe ut *Medici* ita secum, quemadmodum *Salomon* in re graviore; *Si unus & stultus & meus eventus erit, quid mihi prodest, quod majorem sapientia dedit operam?* Equidem *Medicis* minus succenseo, si sapenumero vacent alii cui alteri istud o, quod ad manent, magis, quam *Artis* suæ proptiæ. Invenies etenim inter eos, *Poetas*, *Antiquarios*, *Criticos*, *Rhetores*, *Politicos*, *Theologos*, atque in iis *Artibus* magis, quam in professione propria eruditos. Neque hoc sit, ut arbitror, quia (ut quidam *Declamator* contra *Scientias* *Medicis* objicit) habeant quæ sibi obversentur objecta tam fœda & tristia, ut animum ad alia abducere iis omnino sit opus; (Nam qui homines sint, *Nihil humani à se alienum putent*) Sed ob hoc ipsum, de quo nunc agimus; Nempe quod arbitrentur, parum ipsis interesse, vel ad existimationem, vel ad lucrum, utrum artis suæ mediocritatē, an perfectionē in ea majorem assequantur. *Morbi* enim tedia, vitæ dulcedo, spei fallacia, & amicorum commendatio, efficiunt, ut homines facile in *Medicis* qualibuscunque fiducia collocent. Verum si quis hæc attentius perpendat, ea potius ad culpam *Medicorum*, quam ad culpæ excusationem spectant. Neque enim spem abicere, sed vires potius intendere debuerant. Nam si cui placet observationem experge facere suam, & paulatim circūspicere, etiam ex exemplis obviis, & familiaribus, facile deprehendet, quantum obtineat imperii, intellectus subtilitas & acumen, in varietatem sive *Materia*, sive *Forma rerum*. Nil magis varium, quam hominum facies & vultus; eorum tamen Discrimina infinita retinet memoria; Imo *Pictor* ex pauculis colorum restis, acie oculi usus, & viphantasiæ, & manus constantia, omnium facies, qui sunt, fuerunt, atque etiā (si coram repræsentarentur) qui futuri sunt, penicillo imitari ac describere possit. *Humana* voce nil magis varium; Hujus tamen discrimina in singulis personis facile inter noscimus; Quinetiam non desunt *Moriones* & *Pantomimi* quidam, qui, quotquot liberit, reddere sciunt, & ad vivum exprimere. Nil magis variū, quam soni articulati, verba scilicet; Via tamen inita est, ea reddendā ad paucas literas Alphabeti. Atque illud verissimum est; non ex eo, quod mens humana sit minus subtilis aut capax, perplexitates & acataleptias in *Scientiis* plerumque provenire; sed ex eo potius, quod *Objectū* nimis in remoto collocatū sit. Sicut enim sensus, procul ab objecto distitit, plurimū fallitur; debite appropinquatus, non multū errat;

errat; ita fit in intellectu. Solent autem homines naturam, tanquam ex præ alta turri, & à longe despiciere, & circa generalia nimium occupari; quando si descendere placuerit, & ad particularia accedere, resq; ipsas attentius & diligentius inspicere, magis vera & utilis fiet comprehensio. Itaq; huius incommodi remedium, nõ in eo solum est, ut organum ipsum vel acuant, vel roborent, sed simul ut ad objectum propius accedant. Ideoque dubitandum non est, quin si Medici, missis paulisper illis generalibus, Naturæ obviare vellet, compotes ejus fietent, de quo ait Poëta,

*Et quoniam variatis morbi, variabimus artes;
Mille mali species, mille salutis erant.*

Quod eo magis facere debent, quia Philosophiæ ipsæ, quibus innituntur Medici, sive Methodici, sive Chymici, (Medicina autem in philosophia non fundata, res infirma est,) parvi reverent. Quare si nimis Generalia (licet vera forent) hoc vitium habeant, quod nõ bene homines ad actionem deducant, certe majus est periculum ab illis generalibus, quæ in se falsa sunt; atque, loco deducendi, seducunt.

Medicina igitur (uti perspeximus) adhuc aliter comparata est, ut fuerit magis ostentata, quam elaborata: etiã magis elaborata, quam amplificata, cum labores in eam insumpti, potius in circulo, quam in progressu se exercent. Plurima enim in ea video à Scriptoribus iterata, addita pauca. Eam in tres partes dividimus, quæ tria ejus officia nominamus. Primum est *Conservatio Sanitatis*, secundum *Curatio Morborum*, tertium *Prolongatio Vitæ*. At istud postremum, non videntur Medici, tanquam partem principalem artis suæ agnovisse, verum idem reliquis duobus satis impetite immisuisse. Putant enim, si propulsentur morbi, antequam ingruant, & curentur postquam invaserint, Prolongationem vitæ ultro sequi. Quod licet minime dubium sit, tamen parè acute prospiciunt, horum utrumque ad morbos tantum pertinere, & ad eam solummodo *vita prolongationem*, quæ à morbis abbreviatur & interceptur: At qui solum ipsum vitæ producere, ac mortem, per resolutionem simplicem, & atrophiam senilem, sensim obrepentem, ad tempus summoveat, Argumentum est, quod nemo ex Medicis pro dignitate tractavit. Neque vero subeat an mos hominum ille scrupulus, ac si hæc res fato & divinæ Providentiæ commissa, in artis officium & munus jam primum à nobis revocaretur. Providentiæ enim proculdubio mortès quasque, sive ex violentia, sive ex morbis, sive ex decursu a tatis, pariter regit: Neque tamen ideo præventiones & remedia excludit. Ars autem, & industria humana, natura & fato non imperant, sed submissant. Verum de hac parte paulo post dicemus; hæc tantum interea præfati, ne quis tertium istud officium Medicinæ, cum duobus prioribus, (quo fere adhuc actum est) imperite confundat.

Quod ad officium *tuenda Sanitatis* attinet, (ex officiis prædictis Medicinæ primum) multi de eo scripserunt, cum in aliis rebus satis impetite, tum nimium (ut arbitramur) delectui ciborum, minus quam par est, quantitati eorum tribuentes. Quin & in quantitate ipsa, tanquã Philosophi morales, mediocritatem nimis laudarunt; cum & jejunia in consuetudinem versa, & victus liberalis, cui

qui assueverit, melius sanitatem tueantur, quam istæ mediocritates, quæ naturam ignavam fere reddunt, neque excellus, neque indigentia, cum opus fuerit, patientem. Exercitationum autè species, quæ in sanitate tuenda plurimè pollent, nemo ex Medicis bene distinxit, aut annotavit, cum vix inveniatur aliqua inclinatio in morbum, quæ non excitatione quadam propria corrigi possit. Morbis tamen globorum lusus convenit, pulmonum sagittatio, stomachi deambulatio & gestatio, atq; aliis aliis. Verum cum hæc pars, de *Valerianis conservazione*, secundum totum tractata sit, defectus minores perlequi non est nostri instituti.

Quod vero ad *Curacionem Morborum* attinet, illa denique pars est *Medicina*, in qua plurimum laboris insumptum est, licet fructu satis tenui. Continet autem *Doctrinam de Morbis*, quibus corpus humanum subicitur, una cum eorundem *Causis, Symptomatibus, & Medelis*. In hoc secundo officio *Medicina* multa sunt quæ desiderantur: Ex his pauca, sed maxime insignia, proponemus, quæ enumerasse satis duxerimus, abique aliqua ordinis aut methodi lege.

Primum est, *Intermisso diligentia* illius *Hippocratis*, utilis admodum & accurata, cui moris erat, narrativam componere, calum circa agrotos specialium; referendo qualis fuisset morbi natura, qualis medicatio, qualis eventus. Atque hujus rei nactis nobis jam exemplum, tam proprium atque insigne, in eo scilicet viro, qui tanquam *Parens Artis* habitus est, minime opus erit, exempli aliquod forinsecum ab alienis artibus petere; Veluti à *Prudentia Jurisconsultorum*, quibus nihil antiquius, quam illustriores casus, & novas decisiones, scriptis mandare; quo melius se ad futuros Casus muniant, & instruant. Illa proinde *Continuatione Medicinalium Narrationum* desiderari video; præsertim in unum corpus cum diligentia & judicio digestam. Quam tamen non intelligo, ita fieri debere amplam, ut plane *Vulgata*, & quæ quotidie obviant; (Id enim infinitum quiddam esse, neque ad rem) rursus tam angustam, ut solummodo *Mirabilia & Stupenda* (id quod à nonnullis factum) complectatur. Multa enim in *Modo rei*, & *Circumstantiis* ejus, nova sunt, quæ in *Genere ipso* nova non sunt: Qui autem ad observandum adjiciet animum, et etiam in rebus, quæ vulgares videntur, multa observandi digna occurrent.

Item in *Disquisitionibus Anatomicis* fieri solet, ut quæ corpori humano in unum competant, ea diligentissime, usque ad curiositatem, & in minimis quibusque, notentur: At circa *varietatem*, quæ in *diversis corporibus* reperitur, Medicorum diligentia fatiscit. Ideoque *Anatomiam simplicem* luculentissime tractari alitero, *Anatomiam comparatam* desiderari statuo. Partes enim singulas recte perlecrutantur homines, earumq; *Consistentias, Figuras, Situs*; sed illarum *Partium diversam in diversis hominibus figuram & conditionem* minus observant, Atq; hujus omissionis causam non aliam esse arbitramur, quam quod ad primam inquisitionem inspectio unius aut alterius *Anatomie* sufficere possit; ad posteriorem vero (quæ comparativa est, & casum recipit) necesse est, ut plurimum diffinitionum attentæ & perspicax observatio adhibeatur. Prior etiam res est, in quo homines docti, in prælectionibus suis, & in cætu *Astantium*, se jacere possunt:

possunt; ac secunda ea est, quæ tacita & diutina experientia tantum acquiri potest. Illud interea minime dubium est, quod internarum partium figura & structura parum admodum externorum membrorum varietati & lineamentis cedat; quodque corda, aut jecinora, aut ventriculi, tam dissimilia sint in hominibus, quam aut frontes, aut nasi, aut aures. Atque in his ipsis differentiis partium internarum, repertiuntur sæpius *Causse continentes* multorum Morborum; quod non attendentes Medici, humores interdum minime delinquentes criminantur; cû ipsa Mechanica partium alicujus fabrica in culpa sit. In quorum Morborum cura, opera luditur, si adhibeantur Medicinæ alterantes, [quia res alterationem non recipit] sed emendanda res est, & accommodanda, seu pallianda, per victus regimen, & Medicinas familiares. Similiter, ad *Anatomiam Comparatam* pertinent accuratæ observationes, tam *Humorum omnigenum*, quam *Vestigiorum & Impressionum Morborum*, in corporibus variis dissectis. Etenim humores in *Anatomis*, tanquam purgamenta & fastidia, fere prætermitti solent, cum tamen in primis necessarium sit notare, *quales & quam multiplices* sint humorum differentium species [non nimium in hæc tribuendo divisionibus eorum receptis] qui in corpore humano aliquando inveniuntur, & in quibus *Civitatibus*, & *Receptaculis*, quilibet ipsorum, sedes & nidulos suos figere potissimum soleat; quoque juvamento aut damno; atque his similia. Idem *Vestigia & Impressiones morborum*, & *Interiorum Partium* ab iis *lesionibus & deviationibus*, in *diversis Anatomis* cû diligentia notanda; Nempe Apoptemata, Ulcera, Solutiones Continuitatis, Putrefactiones, Exsiccationes, Consumptiones; rursus Contractiones, Extensiones, Convulsiones, Luxationes, Dissecationes, Obstructiones, Repletiones, Tumores, una cum omnibus Materiis Præter-Naturalibus, quæ in corpore humano inveniuntur, [veluti Calculis, Carnositatibus, Tuberculis, Vermibus, & hujusmodi:] Hæc [inquam] omnia, & his similia, per eam, quam diximus, *Anatomiam comparatam*, & multorum Medicorum Experimenta in unum collata, magna cum cura perquiri & componi debent. At *varietas ista accidentium* in *Anatomicis* aut perfunctorie tractatur, aut silentio præteritur.

De illo vero altero defectu circa *Anatomiam*, [nempe quod non fieri consueverit in *corporibus vivis*] quid attinet dicere? Res enim hæc odiosa, & barbata, & à Cello recte damnata. Neque tamè illud minus verum est, [quod annotatum fuit à Priscis] poros copiosos & meatus, & perturbationes, quæ sunt ex subtilioribus, in *Anatomicis* dissectionibus non comparere; quippe quæ in cadaveribus occludantur & latent, cû in Viventibus dilatentur, & possint esse conspicui, itaque, ut & usus consulatur simul & humanitati, non est omnino rejicienda *Anatomia Vivorum*, neque ad fortuitas Chirurgicorum inspectiones [quod Celsus fecit] remittenda: cum hoc ipsum bene expediri possit per dissectionem Brutorum Vivorum, quæ, non obstante suarum partium dissimilitudine ab humanis, huic inquisitioni, adhibito iudicio, satisfacere possint.

Item in inquisitione illorum de *Morbis*, inveniunt *Morbos* complures, quos *Insanabiles* decernunt, alios jam inde à principio morborum, alios

post talem quampiam periodum. Ita ut L. Sylla & Triumvirorum Proscriptiones, res nihili fuerint, præ Medicorum proscriptionibus, per quas tot homines iniquissimis edictis morti dedunt; Quorum tamen plurimi minore cum difficultate evadunt, quam illi olim inter proscriptiones Romanas. Neque igitur dubitabo inter *Desiderata* reponere opus aliquod de *Curationibus Morborum*, qui habentur pro *Insanabilibus*; ut evocentur & excitentur Medici aliqui egregii, & magnanimi, qui huic operi, quantum largitur natura rerum, incumbant; quando hoc ipsum, *Istos morbos velunciare insanabiles*, neglectum & incuriam veluti lege sanciat, & ignorantiam ab infamia eximat.

Item ut paulo ulterius insistam: Etiam plane censo ad officium Medici pertinere, non tantum ut *Sanitatem restituat*; verum etiam ut *dolores & cruciatus Morborum* mitiget; Neque id ipsum solummodo, cum illa mitigatio doloris, veluti Symptomatis periculosi, ad *convalescentiam* faciat & conducatur; imo vero cum abjecta proliis omnifanitatatis spe, *Excessum* tantum præbeat *vita magis lenum & placidum*. Siquidem non parva est felicitatis pars, [quæ sibi tantopere præcati solebat Augustus Cæsar] illa *Eubanasias*; Quæ etiã observata est in *Excessu Antonini Pii*, quando non tam Mori videretur, quàm dulci & alto sopore excipi. Scribitur etiam de Epicuro, quod hoc ipsum sibi procuraverit; cum enim morbus ejus haberetur pro desperato, ventriculû & sensus, meri largiore haustu & ingurgitatione obruit; ad illud in Epigramate: — *Hinc Stygiæ ebrius haustu aquas.*

Vino scilicet Stygii laticis amaritudinem sustulit. At nostris temporibus, Medicis quasi Religio est, ægrotis, postquàm deplorati sint, assidere; ubi meo iudicio, si officio suo, atque adeo humanitati ipsi deesse nolint, & attem ediscere, & diligentiam præstare deberent; qua animam agentes, facilius & mitius è vita demigrent. Hanc autem partem, inquisitionem de *Eubanasia exteriori* [ad differentiam ejus *Eubanasia interiori*] appellamus, eamque inter *Desiderata* reponimus.

Item in *Curationibus Morborum* illud generaliter *desiderari* reperio; Quod Medici hujus ætatis, licet *generales intentiones Curationum* non male persequantur, *particulares tamen Medicinas*, quæ ad curationes morborum singulorum, proprietate quadam spectant, aut non bene norunt, aut non religiose observant. Nam Medici traditionum & experientie probatæ fructum Magistratibus suis destruxerunt, & sustulerunt; Addendo, & demendo, & mutando circa Medicinas, prout iis libitum fuerit; & fere Pharmacopæorum more *Quid pro Quo* substituendo; ita superbe imperantes Medicinæ, ut Medicina non amplius imperet Morbo. Demptis enim Theriaca, & Mithridatico, & fortasse Dialcordio, & Confectione Alkermes, & paucis aliis Medicinis, ad nulla fere certa Pharmaca se religiose & severe adstringunt. Nam Medicamenta illa quæ in officinis prostant venalia, potius in promptu sunt ad intentiones generales, quam accommodata & propria ad curationes particulares; Siquidem spectatim nullum morbum magnopere respiciunt, verum generatim ad obstructions aperiendas, concoctiones confortandas, intemperies alterandas pertinent. Atque hinc præcipue

Anat. pathologica

præcipue fit, ut Empirici & Vetula sæpenumero in curandis morbis feliciter operentur, quam Medici eruditi, quia Medicinarum probatarum confessionem & compositionem fideliter & scrupulose retinent. Equidem memini, Medicum quendam apud nos in Anglia Practica celebrem, Religionem prope Judæum, Librorum lectione tãquam Arabem, solitũ dicere, *Medici vestri Europæ sunt quidem viri docti, sed non norum particulares curationes morborum: quin etiam idem ludere solebat, parum decore, dicendo, Medicos nostros similes esse Episcopis, ligandi & solvendi claves habere, & nihil amplius.* Sed ut serio, quod res est, dicamus; Plurimum referre censemus, si Medici aliqui, & eruditione & practica insigniores, opus aliquod conficiant, de Medicinis probatis & experimentalibus, ad morbos particulares. Nam quod speciosa quis ratione nixus, existimet decere Medicum doctũ (habita ratione complexionis agrorum, ætatis, tempestatis anni, consuetudinum, & hujusmodi) potius Medicinas ex tempore aptare, quam certis aliquibus præscriptis insistere; id fallax res est, & experientiæ non satis attribuit, iudicio plus nimis. Sane, quemadmodum in Rep. Romana, Cives erant utilissimi, & optime compositi, qui aut Consules Populo favebant, aut Tribuni in partes Senatus inclinabant: ita in hac Materia, de qua ægimus, Medicos eos probamus, qui aut in magna eruditione, traditiones experientiæ plurimum faciunt; aut in Practica insigni, Methodos & generalia Artis non aspernantur. Modificationes vero Medicinarum (si quando sit opus eas adhibere) potius in vehiculis earum exercendæ sunt, quam in ipso corpore Medicinarum; in quo nil novandum absque evidenti necessitate. Hanc igitur partem, quæ de *Medicinis Authenticiis & Positivis* tractet, desiderari statimus. Res autem est, quæ tentari non debet, absque acri & severo iudicio, & tanquam in Synodo Medicorum selectorum.

Item, inter præparaciones Medicinarum, mirari subit, (præsertim cum *Medicina ex Mineralibus à Chymicis* in tantum evecta & celebrata sint; cumq; tales Medicinæ tutius adhibeantur ad exteriora, quam intro samantur) neminem adhuc inventum, qui per artem *thermas Naturales & fontes Medicinales* imitari annixus fuerit: cum tamen in confesso sit, *Thermas illas & fontes, virtutes suas, ex venis Mineralium, per quas permeant, nancisci: quin etiam, in manifestum hujus rei documentũ, bene norit humana industria discernere & distinguere per Separaciones quasdam, ex quo genere Mineralium hujusmodi aquæ inficiantur, veluti an ex sulphure, vitriolo, chalybe, aut aliquo simili. Quæ naturalis aquarum tinctura, si ad artificiosas compositiones reduci posset, fuerit in potestate hominis, & plura genera earum (prout usus postulat) efficere, & temperamentum ipsarum pro arbitrio regere.* Hanc igitur partem, de *imitatione Naturæ in balneis Artificialibus* (re procul dubio & utili, & in promptu) desiderari censemus.

Ne vero singula scrupulosius exequamur, quam vel instituto nostro, vel hujusce Tractatus Naturæ convenit, claudemus hanc partem defectus alterius cujusdam enumeratione, qui maximi nobis videtur momenti: Nimirum quod *Medendi ratio*, quæ obtinuit, sit *nimio plus compendiosa*, quam ut insigne aliquid, aut arduum, præstare possit.

Etenim iudicio nostro, opinio fuerit magis blanda, quam vera, si quis existimet, Medicamentum aliquod tam potens aut felix fieri posse, ut usus ejus simplex curationi alicui grandiori sufficiat. Mirabilis profecto foret Oratio, quæ pronunciata, aut etiam sæpius repetita, vitium aliquod, animo penitus insitum, aut inveteratum, corrigere aut tollere possit. Longe certe abest. Verũ quæ in Natura eximie possunt & pollent, sunt ordo, profectio, series, vicissitudo artificiosa. Quæ licet majus quoddam in præcipiendo iudicium, majoremque in parendo constantiam requirant; tamen effectuum magnitudine abunde rem compensant. Esti autem ex opera Medicorum quotidiana, quam, invisendo, assidendo, præscribendo, ægrotis præstant, putaret quispiam, haud segniter ipsos curationem persequi, atq; in eadem, certa quadam via insistere: Tamen si quis ea, quæ præscribere & ministrare soleant medici, acutius introspiciat, inveniet pleraq; vacillationis & inconstantia plena, & quæ ex tempore excogitentur, & in mentem illis veniant, absq; certo aliquo aut præviso Curationis tramite. Debuerant autem etiam ab initio, post Morbum bene perspectum & cognitum, seriem curandi ordinatam meditari, neq; ab ea absq; gravi causa discedere. Atq; sciãt pro certo Medici, posse (exempli gratia) tria fortasse aut quatuor Medicamenta ad morbum aliquem gravem curandum rectè præscribi, quæ debito ordine & debito intervallo sumpta, curationem præstet: quorum singula, si per se tantum sumerentur, aut si ordo inverteretur, aut intervallũ non servaretur, fuerint profusus nocitura. Neque tamen id volumus, ut omnis scrupulosa & superstitiosa curandi ratio in pretio sit tanquam optima, (non magis, quam omnis *Via arcta, via sit ad Cælum:*) verum ut æque recta sit via, ac arcta & difficilis. Hanc autem partem, quæ *filium medicinale vocabimus, desiderari* ponimus. Atq; hæc illa sunt, quæ in *Doctrina Medicina de Curatione Morborum desideramus*: nisi quod restet unicum, quod plurius est, quam illa omnia. *Desideratur nimirum Philosophia naturalis vera & activa, cui Medicina Scientia inædificetur.* Cæterum illa non est hujusce Tractatus.

Tertiam partem *Medicine*, posuimus illam de *Prolongatione vitæ*, quæ nova est, & desideratur: Estq; omnium nobilissima. Si enim tale aliquid inventi possit, non versabitur tantum Medicina in *Curationum sordibus*; nec Medici ipsi propter *Necessitatem* solummodo honorabuntur, sed utique propter donum mortalibus, ex terrenis, quasi maximum, cujus poterunt esse, secundum Deum. Dispensatores, Administræ. Licet enim *Mundus* homini Christiano, ad *terram promissionis* contendenti, tanquam *Eremus* sit, tamen in *Eremo* ipsa proficiscentibus, calceos & vestes (Corpus scilicet nostrum, quod animæ loco Tegminis est) minus atteri, Gratia divinz Munus quoddam æstimandum. Hac de re, quia est ex optimis, eamque inter *Desiderata* posuimus, ex more nostro, & monita dabimus, & indicia, & Præcepta.

Primo monemus, ex Scriptoribus, circa hoc Argumentum, neminem esse, qui aliquid magni, ne dicamus aliquid sani, repererit. Aristoteles certe Commentarium de hoc edidit perpusillum, in quo nihil inest acuti: quod ipse omnia esse vult, ut solet. At Recentiores tam osecitanter, & super-

stultio de hoc scripserunt, ut Argumentum ipsum ob eorum vanitatem, tanquam vanum & vecors haberi cœperit.

Secundo *monemus*, ipsas intentiones, quæ huc spectant, medicorum, res nihili esse, & cogitationes hominum à re potius abducere, quam versus eam dirigere. Sermocinantur enim, mortem in destitutione calidi & humidi consistere: Deberi itaq; calorem naturalem confortari, humorem autem radicalem foveri: Perinde ac si hæc res jusculis, aut lactulis & malvis, aut amydo, aut jujubis, aut rursus aromatibus, aut vino generoso, aut etiam spiritu vini, & oleis Chymicis, confici possit. Quæ omnia obsunt potius, quam profunt.

Tertio *monemus*, ut homines nugari desinant, nec tam faciles sint, ut credant, grande illud opus, quale est Naturæ, cursum remorari & retrovertere posse haultu aliquo matutino, aut usu alicujus pretiosæ medicinæ ad exitum perducì: non auro potabili, non margaritarum essentis, & similibus nugis; sed ut pro certo habeant, *Prolongationem Vitæ* esse rem operosam, & quæ ex compluribus remediis, atq; eorum inter se connexione idonea, constet. Neque enim quisquam ita stupidus esse debet, ut credat, quod nunquam factum est adhuc, id fieri jam posse, nisi per modos etiam nunquam tentatos.

Quarto *monemus*, ut homines rite animadvertant & distinguant, circa ea, quæ ad *vitam sanam*, & ea, quæ ad *vitam longam*, conferre possunt. Sunt enim nonnulla, quæ ad spirituum alacritatem, & functionum Robur, & Morbos arcendos, profunt: quæ tamen de summa vitæ detrahant, & Atrophiam senilem absque Morbis accelerant: Sunt & alia, quæ ad Prolongationem vitæ, & Atrophiam senilem longius summovendam juvant: sed jamen non usurpantur absq; periculo Valetudinis; Adeo ut qui iis utentur ad Prolongationem vitæ, debeant simul incommotis occurrere, quæ alioquin ex eorum usu supervenire possint. Atque *Monita* hæc tæm dedimus.

Quod ad *Indicia* attinet; tale hujus rei (quam Animo metimur) plasma est. Conservantur res & durant duobus modis: Aut in *Identitate*: Aut per *Reparationem*. In *Identitate sua*, ut *musca aut formica in succino*: *Flos*, aut *Pomum*, aut *Lignum in Conservatoriis Nivalibus*: *Cadaver inter balsama*. Per *Reparationem*, ut in *Flamma*, & in *Mechanicis*. Operanti ad *Prolongationem Vitæ*, utroque genere utendum est, (disjuncta minus possunt) *corpusq; humanum conservandum, quemadmodum Inanimata conservantur*: Ac rursus quemadmodum *Flamma conservatur*, Ac denique quadantenus ut *Mechanica conservantur*. Tres igitur sunt ad *prolongandam vitam* intentiones: *Retardatio Consumptionis*: *Probitas Reparationis*, & *Renovatio* ejus, quod cepit veterascere, *Consumptio* fit à duabus *depredationibus*: *Depredatione spiritus innati*; & *depredatione Aeris ambientis*. *Prohibitio* utriusq; duplex: Aut si *Agentia* illa fiant minus *Prædatoria*, aut si *Patientia* (*Succi* scilicet corporis) reddantur minus *Deprædabilia*. *Spiritus* fit minus *Prædatorius*, si aut *substantia densetur*, ut in usu *Opiatorum* & *Nitratorum*, & in *Contristationibus*: Aut *Quantitate minuat*, ut in *Diatæ Pythagoricis* & *Monasticis*: Aut *Motu leniatur*, ut in *Ocio* & *Tranquillitate*, *Aër* ambiens fit minus *Prædatorius*, si aut minus *inca-*

lescat à *Radice Solis*, ut in *Regionibus frigidioribus*, in *Speluncis*, in *Montibus*, & in *Columnis Anachoretarum*: Aut *summoveatur à Corpore*, ut in *Cine densa*, & in *plurimis Avium*, & in usu *Olei* & *Unguentorum* absq; *Aromatibus*, *Succi Corporis* redduntur minus *deprædabiles*, si aut *Duri* facti sint, aut *Rosidi* live *oleosi*. *Duri*, ut in *Vitæ aspero*, *vita* in *Frigido*: *Exercitationibus robustis*: *Balneis* quibusdam *Mineralibus*. *Rosidi*, ut in usu *Dulcium*, & *abstinentia* à *Salsis* & *Acidis*, & maxime omnium in tali *Mixtione Potus*, quæ sit *Partium valde tenuium* & *subtilium* absq; tamen omni *Acrimonia* aut *Acedine*. *Reparatio* fit per *Alimenta*: *Alimentatio* autem promovetur quatuor Modis: Per *Concoctionem Viscerum* ad *Extrusionem Alimenti*, ut in *confortantibus viscerum principalia*: Per *excitationem partium exteriorum* ad *attractionem alimenti*, ut in *exercitationibus* & *frictionibus* debitis, atq; in *unctionibus* quibusdam & *Balneis appropriatis*: Per *preparationem alimenti ipsius*, ut *facilius se insinuet*, & *digestiones ipsas* quadantenus anticipet, ut in *variis* & *artificiosis modis cibi condensandi*, *potus miscendi*, *panis fermentandi*, & horum trium *virtutes in unum redigendi*: Per *confortationem ipsius ultimi alimenti assimilationis*, ut in *somno tempestivo*, & *applicationibus* quibusdam *exterioribus*. *Renovatio* ejus, quod cepit veterascere, fit duobus modis: Vel per *Intenerationem habitus corporis ipsius*, ut in usu *Malacissationum* ex *Balneis*, *Emplastris*, & *Uctionibus*: quæ talia sunt ut *imprimant*, non *Extrahant*: Vel per *expurgationem succi veteris*, & *substitutionem succi novi*, ut in *tempestivis* & *reperitis purgationibus*, *sanguinis Missionibus*, & *Diatæ attenuantibus*, & quæ *florem corporis restitunt*. Atque de *Indiciis* hæc tæm.

Præcepta, quanquam ex ipsis *Indiciis* plurima possint deduci: tria tamen veluti præcipua subjungere visum est. *Præcipuum* primo, ut *Prolongatio vitæ* expectetur potius à *Diatæ stas*, quam à *Regimine* aliquo victus familiari; aut etiam à *medicamentorum particularium excellentia*. Etenim, quæ tâta virtute pollent, ut naturam retrovertere valeant; fortiora plerumque sunt & potentiora ad alterandum, quam ut simul in aliqua *Medicina* componi, multo minus in victu familiari interspergi possint. Superest itaq; ut *seriatim*, & *regulariter*, & ad tempora certa, & vicibus certis recurrentia; adhibeantur.

Secundo *præcipimus*, ut *Prolongatio Vitæ*, expectetur potius ab operatione in *Spiritus*, & à *Malacissatione partium*, quam à *modis alimentandi*. Etenim, cum *Corpus humanum*, ejusque *Fabrica* (*missis externis*) à *tribus* patiat; *Spiritibus* scilicet; *Partibus*, & *Alimentis*; *Via* prolongationis vitæ per alimentandi modos longa est; atque per multas ambages & circuitus: At *vix* per operationes super *Spiritus*, & super *partes*, multo breviores sunt, & quibus citius ad finem desideratum pervenitur; Eo quod *Spiritus subito* patiantur, & à *vaporibus*, & ab *affectibus*, quæ miris modis in eos possunt; *partes* item, per *Balneis*, aut *Unguentis*, aut *Emplastris*, quæ *subitas* etiam *impressiones* faciunt.

Tertio *præcipimus*, quod *Malacissatio partium* per *Exterius*, fieri debet per *Consustantialia*, *Imprimantia*, & *Occludentia*. *Consustantialia* enim benevolo partium amplexu libenter excipiuntur, & pro-

& propriè malacissant. *Imprimètia* autem, & virtutem Malacissantium, tanquam vehicula, facilius & altius deducunt, atque ipsa partes non nihil expandunt. *Occludentia* autem, virtutem utrorumque retinèti, & paulisper figunt, & Perspirationem, quæ est res Malaciffationi opposita, (quia humidum emittit,) cohibent. Itaque per hæc tria (sed potius ordine disposita, & succedentia, quam commixta) res absolvitur. Interim in hæc parte monemus; non eam esse intentionem Malaciffationis, ut nutriat partes per exterius, sed tantum ut eas reddat magis idoneas ad nutriendam. Quicquid enim magis aridum est, minus activum ad assimilandum. Atque de *Prolongatione Vita*, quæ est pars tertia *Medicina*, noviter ascripta, hæc dicta sunt.

Veniamus ad *Cosmeticam*, quæ certe partes habet civiles, partes rursus effeminatas. Corporis enim munditia, & decor honestus, rectè existimatur pro manate à modestia quadam morum, & à reverentia; inprimis erga Deum, cujus creaturæ sumus; tum erga societatem, in qua degimus; tum etiam erga nosmet ipsos, quos non minus, imò magis, quam alios revereri debemus. Verum ad ulterius illa decoratio, quæ fucos & pigmenta adhibet, digna certe est illis defectibus, qui eam semper comitantur, cum non sit, aut ad fallendum satis ingeniosa, aut ad utendum satis commoda, aut ad salubritatem satis tuta & innocua. Miramur autem, pravam hanc consuetudinem fucandi, leges censorias, tam Ecclesiasticas, quam Civiles, quæ alias in luxuriam circa vestes, aut cultus capillorum effeminatos, ad modum fuerint severæ, ita diu fugisse. Legimus certe de *Jezabele*, quod pigmentis faciem obliverit; verum de *Esthera*, & *Sudiba*, nil tale pethibetur.

Pergamus ad *Athleticam*. Eam sensu intelligimus paulo largiori, quam accipi consuevit. Huc enim referimus, quicquid versatur circa conciliandam qualemcunque (quam corpus humanum suscipit) *Habilitatem*; sive sit *Agilitas*, sive *Tolerantia*. Quarum *Agilitas* duas habet partes. *Robur* & *Velocitatem*; Ac *Tolerantia* itidem duas, vel *Indigentiarum Naturalium patientiam*, vel in *cruciati-bus Fortitudinem*. Quorum omnium videmus sæpe numero exempla insignia, in practica funambulorum, in duro victu hominum quorundam Barbarorum in stupendis viribus Maniacorum, & in constantia nonnullorum inter exquisita Tormenta. Imo si aliqua alia repetiatur facultas, quæ in priorem partitionem non cadit, (qualis in *Urinatoribus* sæpe conspicitur, qui mirifice Anhelitum cohibere possunt) ad hanc ipsam Artem aggregati volumus. Atque quod talia fieri quandoque possint, manifestissimum est: At Philosophia & inquisitione causarum circa eadem fere neglecta jacet: hanc arbitramur ob causam, quod hominibus persuasum sit, hujusmodi Magisteria Naturæ solummodo vel ex peculiari certorum hominum indole, (quæ sub disciplinam non cadit) vel à diutina, ab annis usque puerilibus, consuetudine, (quæ potius imperari, quam doceri solet) obtinere. Quod et si verum profus non sit, tamè defectus hujusmodi rerum quid attinet notare? Certamina enim Olympica jam diu cessarunt: Tum etiam in ejusmodi rebus mediocritas sufficit ad usum: Excellentia autem mercenariæ cuidam ostentationi fere infervit.

Postremo accedimus ad *artes voluptarias*. Eæ secundum sensus ipsos dispersitæ sunt: oculos oblectat præcipue *Pictoria*, cum aliis artibus innumeris, quæ ad magnificentiam spectant, circa ædificia, hortos, vestes, vasa, calices, gemmas, & similia. Aures demulcet *Musica*, quæ tanta vocum, spiritus chordarum, varietate, & apparatu instructa est. Olim etiam *Hydraulica*, pro Coryphæis quibusdam Artis ejus habita sunt, quæ nunc prope obsoleverunt. Atque Artes, quæ ad Visum, aut Audium spectant, præ aliis præcipue Liberales habitæ sunt: Sensus hi duo magis casti: Scientiæ magis eruditæ, quippe qui etiam *Mathematicam*, veluti Ancillam, in familiis suis habeant: Etiam altera ad memoriam & demonstrationes, altera ad mores & affectus animi non nihil respicit. Reliquorum sensuum oblectationes, atque artes circa ipsos, minus in honore sunt: veluti *Luxuriæ*, quam Magnificentia propiores, unguenta, odoramenta, Delicia & Cupedia Mensarum, maxime autem Incitamenta Libidinis, rectius censore, quam Doctorum indigent. Optime sane à quibusdam annotatum est, nascentibus & crescentibus Rebus publicis, artes militares florere; in statu & culmine positis Liberales; at ad declinationem & decasum vergentibus Voluptarias. Hæc vero ætas nostra, vereor ne tanquam in decasu felicitatis, in Artes voluptarias inclinet. Quare ista misa faciamus. Cum *Artibus Voluptariis* loculares copulo. Deceptiones siquidem Sensuum, inter Delectationes Sensuum reponendæ sunt.

Jam vero transcurfis *Doctrinis* illis, circa corpus humanum (*Medicina*, *Cosmetica*, *Athletica*, *Voluptaria*) illud obiter monemus; Cum in corpore humano tot Res in considerationem veniant, partes, humores, functiones, facultates, accidentia: cumque (si nobis integrum esset) constitui oportuisset corpus unicum *Doctrina de corpore humano*, quæ ista omnia complecteretur, (simile illi *Doctrina de anima*, de qua mox dicemus:) tamen, ne artes nimis multiplicentur, neve veteres artium limites, plusquam necesse fuerit, transponantur, *Doctrinam de partibus corporis humani*, de *functionibus*, de *humoribus*, de *respiratione*, de *somno*, de *generatione de foetu & gestatione in utero*, de *Augmentis*, de *pubertate*, de *canicie*, de *impinguatione*, & similibus in *Corpus Medicina* recipimus, licet ad officia illa tria non propriè pertineant; sed quia corpus ipsum hominis, sit per omnia *Medicina* Subjectum. *Motum* autè *voluntariu*, & *sensum*, ad *Doctrinam de anima* reiicimus, siquidem *Anima* partes in his duobus sunt potiores. Atque sic *Doctrinam*, quæ circa corpus hominis versatur, quod *Anima* pro tabernaculo duntaxat est, claudimus.

CAP. III.

Partitio Philosophiæ humanæ circa animam, in Doctrinam de spiraculo; & doctrinam de anima sensibili sive producta. Partitio secunda ejusdem Philosophiæ in Doctrinam de substantia & facultatibus animæ. & doctrinam de usu & objectis facultatum. Appendices duæ doctrinæ de facultatibus animæ; Doctrina de divinatione naturali, & doctrina de fascinatione. Distributio facultatum animæ sensibiles, in motum & sensum.

Veniamus ad *doctrinam de anima humana*; & cujus thesauris, omnes ceteræ *doctrinæ* de promptæ sunt. Ejus duæ sunt partes; Altera tractat de *animæ rationali*, quæ Divina est; Altera de *irrationali*, quæ communis est cum Brutis. Notavimus